

Sforp krachuje tak, jak česká ekonomika

(Dokončení ze str. 1)

Komu se skládají jistiny?

Provozovatelé distribuční soustavy, burze, že můžeme obchodovat potřebné množství elektřiny a plynu. Burza, kde potřebujete obchodovat, ale není jen jedna, a tak se množství potřebných peněz, které někde zaparkujete a pak už o nich nevíte, násobí. S růstem ceny energií se zvedají i požadavky na výši jistin. Proto se teď trh dodavatelů začne reálně hroutit, nikdo dodavatelům energií peníze už rok nepůjčuje, ale teď se zase zvednou jistiny o minimálně 150 %.

Tady zároveň nacházíme odpověď na otázku, proč většina dodavatelů nepřijímá nové zákazníky a proč jich ještě méně nabízí fixované produkty. Mnoho z nich už prostě nemá peníze ani na to, aby přijali nového zákazníka.

Jak vysoké jistiny jsou?

Pro tisíc zákazníků to nyní v jistinách dělá zhruba pět milionů korun. To ukazuje, kolik peněz museli dodavatelé za ten milion zákazníků vynaložit ze svých vlastních peněz. Stát nezajímalo, zda na to dodavatelé mají prostředky a banky tou dobou už odmítaly dodavatelům energií půjčovat. Tudíž tyto firmy krachují, ale nekrachují proto, že by nebyly v zisku, ale protože nejsou schopny nést všechny jistiny. Vezměte si, že pokud bude skutečně výše jistin v září zvýšena, tak na tisíc zákazníků budete muset mít ze dne na den dalších postradatelných 5-7 milionů, což už v součtu činí 12 milionů korun.

A když jistiny nezaplatíte...?

Pak nemohu být účastníkem na burze, nemohu obchodovat, distribuce odmítne přenést moji elektřinu zákazníkovi a v ten moment ukončuji svou činnost, i když mám pro své zákazníky nakoupeno.

Stát se měl už během minulého roku zajímat, jestli dodavatelé energií mají finance na toto zajištění, a to nikdo neudělal. Dodavatelé složili jistiny, ale už neměli finance na zakoupení komodity. Složené jistiny jsou nižší, když nakupujete po dnech nebo měsících oproti tomu, když chcete nakoupit na celý rok nebo dva dopředu.

Čím je energetická krize způsobena?

Má to samozřejmě více faktorů ale tím největším prohřeškem je, že trh od samého vzniku až dosud nikdo pořádně nereguloval, dosud to vlastně nemá žádná pravidla. Možná to zní absurdně, ale nebyť naší činnosti, tak tam skoro žádná vymahatelná pravidla nebyla ani po tzv. protišmejdské novele energetického zákona.

Dalším hrubým selháním bylo, že nikdo, kdo má být v ČR odborníkem na energetiku, neřekl, co se s příchodem jednoho milionu nových zákazníků mezi 100 zbylých společností vlastně děje. Nikdo nehlídal nabídky dodavatelů a nikdo neřekl, jaké to může mít důsledky.

Kdo za takovou situaci může?

Na vině je jednoznačně Energetický regulační úřad, který deset let flagrantně zanedbával energetický trh, a to, jak se dodavatelé energií ke svým zákazníkům chovají.

Minulý rok jsme prosadili do novely energetického zákona (Doležal byl spoluvůdčím změn, které do zákona prosadili vysočínští politici M. Vystrčil a E. Decroix), že dodavatel energií musí prokazatelně a adresně oznámit zvýšení cen svému zákazníkovi, že to nestačí zveřejnit na webu. Stalo se tak ale až na základě naší iniciativy.

Kromě toho, že je dobře, aby zákazník dopředu věděl, že bude cena jiná, v čem je to výhodné?

Když dodavatel musí oznámit prokazatelně a adresně 30 dní dopředu změnu ceny, tak ho to nutí mít nakoupenou komoditu alespoň na těch 30 dnů, protože kdyby ji neměl, tak od oznámení zvýšení cen do účinnosti bude jen prodělávat peníze.

Jenže na Energetickém regulačním úřadu (ERÚ) nikdo nehlídal, jestli má dodavatel nakoupeno, nebo ne. Dnes se to svádí na volnou ruku trhu, ale realita je taková, že to byl od těch firem čistý hazard. Navíc dodavatel mohl měnit cenu ze dne na den a zvýšení cen stačilo zveřejnit na webových stránkách.

Dnes musíme zákazníkům z nouze nabízet spotové produkty, jejichž cena se mění z hodiny na hodinu. V energetickém zákoně, po našem zásahu, je v paragrafu 11a, odstavec 2 napsáno, že dodavatel musí prokazatelně a adresně oznámit změnu ceny 30 dní dopředu. To znamená, že jako dodavatelé neplníme ustanovení energetického zákona, ale ERÚ to neřeší.

Já osobně jsem to říkal už od listopadu, že tento produkt, kdy se mění cena každou hodinu, nebude od ledna 2021 legální, ale členka rady ERÚ paní Zemanová vydala v podstatě prohlášení, že spotové produkty legální jsou. Takže tu máme značný rozpor mezi tvrzením představitelky ERÚ a zákonem. Z mého pohledu to nyní ERÚ nemůže ani po tomto tvrzení sankcionovat.

Lze vysvětlit spotový trh?

Elektřina se obchoduje na dvou burzách, jedna nám umožňuje nakupovat na dlouhé období, třeba na celý rok 2023, to je ta lipská burza. Potom máme operátora trhu, kde se nakupuje elektřina a plyn maximálně na pět dnů dopředu. To jsou ty spotové produkty. Zde jsou ty výkyvy, kdy jakákoliv negativní zpráva má širší negativní vliv na cenu elektřiny, a to se okamžitě projevuje do cen.

Český stát, respektive regulační úřad - ERÚ, měl prostředek k tomu, aby tyto spotové produkty mezi našimi občany nebyly. Měl to vymáhat a nedělal to a nedělá to dodnes.

Přiznejme si ale, že pokud s tím začne teď, po necelém roce od platnosti zákona, tak to udělá více škody než užitek.

Vrátme se k vaší firmě. Co bude se Sforpem?

Stejně jako téměř každý dodavatel energií na trhu má záporné cash flow. Ceny na trhu přesahují 22 tisíc korun, zálohy vybíráme zhruba na třetinu této částky a vybrané peníze nestačí na úhradu nákupu elektřiny.

Každým dnem nám reálně docházejí peníze, a pomalu, ale jistě se dostáváme do platební neschopnosti.

Září bude zlomový měsíc pro



ONDŘEJ DOLEŽAL je dlouholetým kritikem poměrů na energetickém trhu. Svě názory pravidelně zveřejňoval i na stránkách webu své firmy. Foto: Petr Klukan

Končící jihlavská firma Sforp má zhruba tisíc zákazníků. „Své závazky vůči všem budou vyrovnány,“ slíbil majitel firmy Ondřej Doležal

60-70 % dodavatelů, včetně těch největších, kdy finanční injekce do státních a městských firem budou dál pokračovat.

Jaké finanční injekce máte na mysli?

ČEZ dostal půjčených 75 mld. korun, Pražská plynárenská dostala čtyři miliardy, za další miliardy se město Praha zaručilo... Jiní dodavatelé tyto možnosti nemají, protože stát prostřednictvím Národní rozvojové banky (NRB) umožňuje poskytnout úvěry na nákup komodit. Ta může pomoci financovat pouze nákup zboží, ale elektřina a plyn není fyzický produkt.

Co se mělo podle vás udělat?

Už před rokem se měly záruky Národní rozvojové banky (NRB) rozšířit o nákup komodity energií. Banky, které se bojí půjčovat dodavatelům energií, by měly úvěr jištěný NRB.

Mělo být jednoznačně řečeno, že spotové produkty pro spotřebitele a živnostníky jsou v rozporu s energetickým zákonem, a že takto postupovat nelze.

Do firem, které začaly převádět zákazníky v říjnu minulého roku, z fixovaných produktů na vysoce riskantní spotové produkty. Měl provést kontrolu úřad pro ochranu hospodářské soutěže a ptát se, kde je dříve nakoupená komodita.

Řekl jste to někomu? Co by to znamenalo?

Ano, říkal, říkal jsem to i veřejně, ale odezva bohužel nebyla. Mnou navržené kroky

byly v té době brány jako příliš razantní a odvážné.

V podstatě by na trhu nebyly spotové produkty, dodavatelé by měli elektřinu a plyn nakoupený. Všichni by měli cenu elektřiny pod tři tisíce Kč/MWh, a to včetně průmyslu.

To se ale nestalo. Každým dnem se zvyšuje cena a zvyšují se i jistiny a nikoho to stále nezajímá. Stát musí zachránit ty dodavatele, kteří nakoupeno pro své klienty mají, ale už nemají další kapitál na pokrytí stále se zvyšujících jistin. Pokud to neudělá, tak zákazníkům těchto firem vzroste cena energie v tuto chvíli 15x, do zimy klidně 30x.

Namísto toho sledujeme fiasko s energetickým balíčkem. Komu pomůže, že dostane 4 tisíce korun, když jen do konce tohoto roku zaplatí za elektřinu o 75 tisíc více?

Už jste říkal, že prvotní pochybení je na straně Energetického regulačního úřadu.

Ano, v podstatě od roku 2013 upozorňujeme na všechny problémy. Když se měnil minulý rok energetický zákon dle našich návrhů, ale ještě než k tomu došlo, tak pan předseda ERÚ prohlašoval na tiskové konferenci, že mu původní podoba zákona dává dostatek prostředků a možnost, jak trh efektivně regulovat. Prismatic dnešního stavu světa se jednoznačně ukazuje, kdo měl pravdu.

A vaše firma Sforp nepřežije...

Je to tak. Vytvořil jsem firmu, která se vždycky chovala slušně, byla zcela pasivní k rizikům, a přesto to nestačilo. Firma je založená na tom, že česká ekonomika funguje. Sforp krachuje tak, jak krachuje česká ekonomika.

Nejsou to příliš silná slova?

Nejsou. Pokud mlékárna Madeta veřejně řekne, že v lednu za své energie už nebude moci zaplatit, tak to vypovídá o všem. Průmysl jde do háje. Slováci platí 10 % ceny české. To samé Francie, to samé okolní státy. To zna-

energie EDF přemii 20 % až 53 % podle úhlu pohledu a objevují se náznaky žalob, že je to málo - pozn. red.) Na druhé straně pokud jde o státní garanci výkupů elektřiny z nové jaderné elektrárny nebo o půjčku pod tržními úroky bank, tak se o zvýhodňování minoritních akcionářů nemluví.

Častá výtkka je, že vyrábíme lacině, ale draze nakupujeme. Čím to je?

Elektřina z jádra nezdrazila, uhlí se nezačalo těžit dražší... Je to způsobeno tím, že trh s energiemi není trhem.

Cenu vždy určuje nejdražší zdroj. Vysvětlím to na příkladu: Pět obchůdků bude prodávat poličku za 200 Kč a pak přijede někdo, kdo ji prodá za 2000. Místo toho, aby nikdo nekupoval poličku za 2000, tak všech pět obchůdků ji musí prodávat taky za 2000. Místo toho aby předražený prodejce koukal z prázdného obchodu na svou konkurenci, tak se přikazuje těm levným prodejům prodávat za cenu toho nejdražšího.

Trh s energiemi není trh s energiemi a burza selhává ve svém způsobu podnikání. Jaderné a uhelné elektrárny realizují nesmyslné zisky kvůli tomu, že máme v tzv. energetickém mixu plynové elektrárny, které se pouze obávají, že plyn bude málo. Přitom plynem máme české zásobníky naplněny na historických maximech; nikdy více plynu na našem území v tuto dobu nebylo. Pro zajímavost, plynové elektrárny u nás tvoří necelých 2 % výroby, přičemž ČR minimálně 30 % své elektřiny vyvážá.

Suma sumárum ČR vyrábí 128 % roční spotřeby ČR za méně než 5 % prodejní ceny.

Takže je to jen touha po zisku výrobců elektřiny?

Ta pravidla nastavují politici, to, že politici vůbec neposlouchají energetiky, je dlouhodobé. Dnes nás čeští a evropské politiky dostali do situace, kde jsme. ERÚ poté kompletně zanedbalo vztah mezi zákazníky a dodavateli energií, a proto posledních 15 let si mohli dodavatelé energií dělat, co chtěli, včetně sdělení milionu zákazníkům: „Sorry, nemáme nakoupeno, co jsme vám prodali, končíme.“

V rozhovoru kritizujete i ČEZ, přesto jste jej svým klientům v SMS doporučovali. Proč?

Já nekritizuji ČEZ, já kritizuji dvojí přístup vlády k této společnosti. Jednou je to soukromé a něco nejde, podruhé je to státní a máme povinnost z daní pomoci. To je prostě divný.

Kritizuji, že politici EU nezamezili spekulantům v obchodování s emisními povolenkami, přestože na to byli v roce 2017 upozorněni.

Kritizuji ERÚ, že od roku 2006 do roku 2021 byl v energetickém zákoně řešen vztah mezi dodavatelem energií a zákazníkem ve čtyřech paragrafech, z čehož dva paragrafy byly o tom, že dodavatel musí sdělit termín ukončení dodávky, a ani to nebylo pořádné.

ČEZ jako jedna z mála společností nabízí fixované ceny. Dalším faktem je, že je to firma v částečných rukách českého státu, takže jeho zisky se alespoň vrací do státní pokladny.